

Джерела та література

1. Death rate Comparison. *The World Factbook. We are the Nation's first line of defense* – CIA. 1 січня 2025 р. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/death-rate/country-comparison/>
2. Eurobarometer. *Language selection | European Union*. 1 січня 2025 р. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3112>
3. Population structure and ageing – Statistics Explained. *Language selection | European Commission*. 1 січня 2025 р. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing#Slightly_more_than_3_persons_of_working_age_for_every_person_aged_65_years_and_over
4. United Nations. *World Population Prospects 2024: Summary of Results / United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division*. New York: United Nations, 2024.
5. Zimko O. UN forecast: By 2100, Ukraine's population will decline to 15.3 million people. *RBC-Ukraine*. 15 липня 2024 р. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/un-forecast-by-2100-ukraine-s-population-1720970563.html>
6. Голіков А. П. Глобальна демографічна проблема сучасності: стан та перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2016. Вип. 5. С. 8–12.
7. Державна служба статистики України. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2022 року. *Держстат України*. Київ, 2022. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Програма USAID RANG. Демографічна ситуація у державах-членах ЄС. Програма USAID RANG. Лютий 2024. URL: <https://internews.ua/storage/app/media/rang/Materials/2024/EU/EUDemographicSituation.pdf>

Іващук Анастасія

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПОЗИЦІЯ ГРАВЦІВ СХІДНОЇ АЗІЇ ЩОДО ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В 2024 РОЦІ: ЗМІНИ РИТОРИКИ ТА ДІЙ

Ключові слова: Китай, КНР, міжнародні відносини, Японія.

Keywords: China, PRC, international relations, Japan.

Вступ. Війна росії проти України стала не лише ключовим фактором де-стабілізації безпекової архітектури Європи, а й стратегічною дилемою для Азійського регіону загалом та Східної Азії зокрема. З початку війни одним із чинників процесу визнання росію агресором і терористом або, наприклад, у питаннях введення санкційного режиму були і залишаються держави Східної Азії. Ключові гравці, зокрема Китай, Японія, Південна Корея, а також Тайвань, демонструють різні підходи до оцінки та реагування на поточну ситуацію в моменті та зокрема.

Ці позиції формуються під впливом як внутрішньополітичних чинників, так і зовнішньополітичних стратегій, зокрема в контексті відносин зі США, росією або глобальними економічними інтересами. Китай, наприклад, балансує між формальним нейтралітетом і фактичною підтримкою рф, що проявляється у риторичі, торговельно-економічних зв'язках і дипломатичних ініціативах. Натомість Японія та Південна Корея засуджують агресію й приєднуються до західних санкцій проти москви, підкреслюючи важливість дотримання принципів суверенітету та територіальної цілісності.

Мета статті. Ці аспекти актуалізують потребу в аналізі змін дискурсу та поведінки основних акторів Східної Азії, а саме Китаю та Японії, щодо війни в Україні у 2022 та 2024 р., їх відносин із росією та підходів до розбудови системи безпеки в регіоні.

Результати дослідження. З моменту вторгнення у 2022 р. Росії на територію України Китай дотримується стратегії, яку часто називають «проросійським нейтралітетом» або «стратегічним відстороненням» [3]. У межах збереження дипломатичної, економічної та військової підтримки Росії Пекін прагне розвивати стабільні відносини як зі Сполученими Штатами, так і з Європою. Ця стратегія є частиною ширшої мети Китаю – зменшення впливу США та реформування міжнародного порядку. Спільні авторитарні цінності та взаємні економічні інтереси сприяють цьому альянсу: Китай отримує вигоду від купівлі російських енергоносіїв за зниженими цінами, а Росія отримує вкрай необхідну промислову та військову продукцію. Зокрема, китайський експорт верстатів і напівпровідників відіграв вирішальну роль у відродженні російської оборонної промисловості [2].

Всупереч заявам про нейтралітет, Китай позиціонує себе як миротворець, засуджуючи військову допомогу Україні з боку західних країн та пропонуючи план «Миру». На практиці він інтенсифікував як економічні, так і військові відносини з Росією. Спільні військово-морські навчання у 2024 р., як-от масштабні операції «Океан 2024», засвідчили їх зростаючу стратегічну координацію [3]. Ці навчання збіглися в часі з розширенням НАТО і зростанням занепокоєння щодо глобального розколу. Одночасно Китай намагався провести певні лінії. На саміті Шанхайської організації співпраці (ШОС) у 2022 р. Сі Дзі Пінь підтвердив свою підтримку суверенітету країн Центральної Азії і продовжує виступати проти ядерного розповсюдження. Економічні відносини, однак, лише посилилися. Частка Китаю у зовнішній торгівлі Росії зросла з 18 % у 2021 р. до 33,8 % у 2024 р., з помітним збільшенням експорту товарів подвійного призначення [1]. Китайсько-російська оборонна співпраця також розширилася, збільшилася частота і складність спільних навчань. Але це партнерство має свої межі. Кілька китайських банків відмовилися від російських транзакцій в очікуванні вторинних санкцій, тимчасово перервавши торгівлю у 2024 р. Проте нинішні тенденції підтверджують, що обидві країни зуміли обійти ці обмеження, підтвердивши свою стратегічну орієнтацію, незважаючи на зовнішній тиск.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну виявило обмеженість китайсько-російських відносин, які, попри риторику про стратегічне партнерство, насправді ґрунтуються на окремих національних інтересах, а не на спільному ідеологічному фундаменті. Це партнерство є не «віссю автократій», а радше союзом двох стратегічно автономних держав із розбіжними уявленнями про міжнародний порядок. Китай, зацікавлений у стабільності глобальної системи, прагне зберігати її цілісність, тоді як росія намагається скористатися невизначеністю, що виникає у світовій політиці. Розходження в їх стратегічних орієнтирах із часом лише поглиблюються, що обмежує перспективи подальшого зближення [9].

Водночас позиція Пекіна щодо війни в Україні залишається неоднозначною: Китай уникає відкритого засудження російської агресії, що породжує занепоко-

ення щодо потенційного посилення росії, особливо на тлі повідомлень про можливу військову підтримку з боку Китаю [9].

Однак якщо говорити про іншого гравця у цій території, то можемо побачити кардинально протилежну позицію. Політика Японії щодо російсько-української війни кардинально змінилася з 2022 до 2024 р. У 2022 р. Японія значно відійшла від своєї історично обережної політики щодо зовнішніх воєн, відповівши на всеосяжне вторгнення Росії потужними санкціями та військовою допомогою. До 2024 р. Японія перетворилася на фундаментального союзника України, наголошуючи на вимірах довгострокової реконструкції, економічної відбудови та стратегічного союзу.

У 2022 р. Японія швидко відреагувала на війну. Уряд діяв у тандемі з країнами «Великої сімки», жорстко запровадивши санкції, зокрема й заморожування російських активів, обмеження бізнесу з Центральним банком Росії та відключення багатьох російських банків від системи SWIFT [7]. Це був разючий контраст із традиційно обережною реакцією Японії на міжнародні конфлікти. Водночас Японія розпочала безпрецедентну кампанію з надання Україні нелетальної військової допомоги, зокрема касок і бронежилетів, що стало помітним відходом від її традиційно пацифістської зовнішньополітичної позиції. Висвітлення конфлікту в засобах масової інформації також змінилося: репортажі все частіше набувають більш аналітичного та збалансованого тону. Голоси проросійських коментаторів були маргіналізовані, а науковці та експерти з міжнародних відносин і європейської безпеки отримали більший голос. Громадська думка також змінилася, оскільки зростало усвідомлення того, що дії Росії становлять ширшу загрозу безпеці, зокрема у зв'язку з Тайванем і островами Сенкаку [6].

До 2024 р. Японія перейшла від надання надзвичайної допомоги до довгострокових офіційних зобов'язань щодо відновлення та стійкості України. Третій за величиною донор України, вона надала понад 4,2 мільярди доларів США, а в грудні 2023 р. пообіцяла виділити ще 4,5 мільярдів доларів США [4]. Японія також відіграла важливу роль у стабілізації енергетичного сектору України, фінансуючи відновлення інфраструктури та постачаючи ключове обладнання для зменшення наслідків російських атак на енергосистему. На додаток до гуманітарної та економічної допомоги, Японія посилила свою участь через дипломатичні та бізнес-ініціативи, включно з проведенням Японсько-української конференції зі сприяння економічному відновленню в лютому 2024 р. Конференція підкреслила прагнення Японії збільшити приватні інвестиції та встановити стабільні економічні відносини з Україною.

Контраст між реакцією Японії у 2022 та 2024 рр. підкреслює перехід від реактивного кризового менеджменту до проактивної, інституціоналізованої допомоги. Реакція Японії у 2022 р. характеризувалася переважно засудженням дій Росії, запровадженням жорстких санкцій та наданням початкової військової допомоги. У 2024 р. пріоритет країни змінився на довгострокові зусилля з відновлення, інвестиційні схеми та зміцнення економічної інфраструктури України. Хоча Японія не збільшила свою військову допомогу до летального озброєння, її участь у післявоєнній відбудові України стала довгостроковим зобов'язанням. Зміна в політиці Японії – це не лише приєднання до західних союзників, а й за-

гальне визнання глобальних наслідків війни, особливо в контексті безпеки у Східній Азії [5].

Від початку війни Японія активно реалізує багатогранний підхід до сприяння відновленню миру та стабільності в Україні – стратегію, яка ще п'ять років тому могла б здаватися малоймовірною. Зіткнувшись із новими складними викликами, Японія й надалі шукатиме креативні рішення, доповнюючи зусилля інших країн. Вона залишається надійним партнером міжнародної коаліції, що працює над забезпеченням майбутнього процвітання України.

Отже, бачимо, як Китай, хоча і дотримується дискурсу нейтралітету, розширює свою економічну та військову координацію з Росією, намагаючись іти шляхом, вигідним для Москви, не викликаючи під час цього вторинних санкцій. Тим часом Японія перейшла від стриманої реакції до стратегічного партнерства з Україною, суттєво розширивши свою економічну допомогу та беручи активну участь у відновленні країни. Всі ці факти демонструють динаміку міжнародних відносин у Східній Азії та зростаюче значення війни в Україні для глобальної безпеки.

Джерела та література

1. China's Position on Russia's Invasion of Ukraine. *U.S.–CHINA | Economic and Security Review Commission*. 31 березня 2025 р. URL: <https://www.uscc.gov/research/chinas-position-russias-invasion-ukraine>
2. China's Position On the War in Ukraine: special report by Warsaw Institute. *VoxUkraine | «Вокс Україна»* – більше ніж найкраща аналітика про Україну. 14 серпня 2023 р. URL: <https://voxukraine.org/en/china-s-position-on-the-war-in-ukraine-special-report-by-warsaw-institute>
3. Chinese Assessments of the War in Ukraine, 2 years on. *Interpret: China*. 11 червня 2024 р. URL: <https://interpret.csis.org/chinese-assessments-of-the-war-in-ukraine-2-years-on/>
4. Cilliers J. Japan's unflagging support for Ukraine, in peace- and wartime. *UNDP*. 16 лютого 2024 р. URL: <https://www.undp.org/ukraine/blog/japans-unflagging-support-ukraine-peace-and-wartime>
5. Hirano T. How Japan Perceives Russia's War Against Ukraine? Kyiv: New Europe Center. 16 р.
6. Japan's Response to the Russia-Ukraine Conflict: Shaping Indo-Pacific Security | The National Bureau of Asian Research (NBR). *The National Bureau of Asian Research (NBR) | The Asia Policy Think Tank*. 1 жовтня 2024 р. URL: <https://www.nbr.org/publication/japans-response-to-the-russia-ukraine-conflict-shaping-indo-pacific-security/>
7. White Paper on Development Cooperation 2022 Japan's International Cooperation. Ministry of Foreign Affairs of Japan. *Ministry of Foreign Affairs of Japan*. Грудень 2022 р. URL: https://www.mofa.go.jp/policy/oda/white/2022/html/honbun/b1/s1_1.html
8. Three years of war in Ukraine: the Chinese-Russian alliance passes the test. *OSW Centre for Eastern Studies*. 20 січня 2025 р. URL: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2025-01-20/three-years-war-ukraine-chinese-russian-alliance-passes-test>
9. Лоссовський І., Крупеня І. Причини азійського нейтралітету щодо російсько-української війни. *Україна дипломатична*. 15.01.2024. Випуск XXIV. DOI: 10.37837/2707-7683-2023-10.